

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

Джадан О.І.

Українська медична стоматологічна академія

Проаналізовано особливості викладання філософії в закладах вищої медичної освіти, розглянуто значення компетентнісного підходу, а також місце викладача в освітньому процесі.

Ключові слова: заклади вищої освіти, компетенція, навчальний процес, методологія, компетентнісний підхід.

The article analyzes the peculiarities of teaching philosophy in higher education institutions for the training of medical professionals and discusses the importance of a competent approach, as well as the place of the teacher during the educational process.

Keywords: higher education institutions, competence, educational process, methodology, competence approach.

Проблема викладання філософії в непрофільних закладах вищої освіти не нова, але не втрачає своєї актуальності, а, навіть навпаки, отримує свіже забарвлення через зміни світових і державних реалій сьогодення. Однією з найгостріших проблем є викладання філософії майбутнім медикам. [5; С.112].

Питання ефективності викладання філософії особливо актуальне в медичних закладах вищої освіти, бо саме в них її роль дуже часто зводиться до мінімуму, а то й взагалі нівелюється. Саме тому зауважимо, що на сьогодні намітився перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань до вміння оперувати ними, від одноразової освіти до безперервної [4; С.139].

Звертаючись до проблеми викладання філософії у вищій школі, підкреслимо такі моменти: по-перше, місце філософії в сучасній вищій школі; по-друге, компетентнісний підхід до навчання, а також методика викладання філософії в закладах вищої освіти, значення викладача в підготовці майбутніх медиків.

Філософія як теоретична форма світогляду і як раціональний спосіб мислення у своїй основі має запитальний характер, що дає змогу побудувати поліваріантність відповідей, наявність когнітивних, етичних і естетичних інструментаріїв, що за необхідністю породжує рефлексію [1; С.124].

Сучасними проблемами медицини і філософії, актуальними проблемами методології займаються багато науковців і світу, й України. Серед них варто звернути увагу на праці таких авторів: Гуревич С.С., Дубровський В.І., Єрохіна В.Г., Жирнова В.Д., Петленко В.П., Степанова А.Д. Активно досліджують проблеми методології філософії медицини Карпін В.А., Князев В.М., Москаленко В.Ф., Попов М.В., Хрустальов Ю.М., Шевченко Ю.Л. та інші.

Важко сперечатися з тим, що філософія як предмет, який викладається у вищих медичних закладах України, має сьогодні прагматично враховувати потреби фаху. Але усвідомлення цієї проблеми на суто теоретичному рівні є тільки початком її розв'язання [5; С.113].

За своєю формою філософія, як і будь-яке соціально-гуманітарне знання, має на меті не просто засвоєння певної інформації, а дає можливість сформувати культуру і нову зрілу особистість. У такому розумінні методи викладання філософії мають певною мірою позначатися більш творчим (ігровим) началом. У студента ще немає готових рішень, як це відбувається при вивченні точних чи природничих наук, результат знань і компетентностей у такому разі є інтерсуб'єктивним за своєю природою, тому що філософія у своїх фундаментальних принципах передбачає наявність різних точок зору, їхню поліфонію. Отже, і завершальний продукт такого засвоєння філософських знань теж є інтерсуб'єктивним [1; С.125].

Якість освіти майбутніх фахівців – це провідна мета, що виступає пріоритетом розвитку суспільства у XXI столітті, якому підпорядковані всі інші показники людського життя.

Оновлення вищої освіти є одним зі шляхів розв'язання зазначеної проблеми, що відбувається завдяки перенесенню уваги з процесу навчання на його результат, зміст і організація навчання зорієнтовані на компетентнісному підході пошуку ефективних механізмів його впровадження.

До основних характеристик компетентнісного підходу належать:

- орієнтація на формування особистості фахівця, професіонала, а в нашому випадку – майбутнього лікаря;
- міждисциплінарна модель навчання;
- інтерактивні форми навчання;
- професійно-орієнтована спрямованість підготовки майбутнього фахівця;
- результат навчання описується компетенціями [3; С.33].

Інтегральними характеристиками формування студента закладами вищої освіти як особистості є компетентність і компетенція.

Компетенція – комплексне поняття, яке характеризує готовність випускника застосовувати знання, вміння і навички, а також особисті якості в стандартних ситуаціях професійної діяльності в майбутньому. Формування компетенцій відбувається і в процесі засвоєння знань та вмінь застосовувати їх, і впродовж формування особистих і мотиваційно-поведінкових якостей.

Компетентність, на думку Козлової Г.М., має практично орієнтований і дієвий характер та визначається як динамічна комбінація знань, умінь і навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей та морально-етичних цінностей, що визначають здатність особи успішно виконувати професійну і подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [3; С.35].

Відповідно до Державного стандарту освіти в Україні виділяють універсальні й професійні компетенції.

До видів універсальних належать інструментальні, міжособові й системні компетенції.

Розглядаючи питання викладання філософії у вищій школі, ми звертаємо увагу на міжособові компетенції, опанування яких допомагає у встановленні стосунків з іншими людьми і функціонуванні у своєму соціальному

середовищі (прикладом можуть бути відносини лікар-пацієнт, лікар-лікар). Це проявляється в тому, що студент може виражати свої ідеї, критично оцінювати власні дії, він може і має взаємодіяти з іншими, що є типовим прикладом командної праці [3; С.36].

Звичні методи так званого «кількісного навчання» без урахування індивідуальних особливостей студентів тепер стають гальмом на шляху їхнього розвитку.

Тому виникає проблема впровадження оптимальних форм навчання для якісного засвоєння матеріалу. А отже, актуальними стають концепції конструктивізму, соціал-конструктивізму і неопрагматизму, коли людина стає творцем власних знань, коли для себе виноситься лише необхідна і корисна інформація.

Загальні тенденції сучасної вищої освіти можна звести до таких положень:

- освіта – це безперервне навчання;
- перехід від школи відтворення наукових знань до школи розуміння;
- викладач, який раніше виконував функцію носія інформації і знань, починає перетворюватися на організатора і координатора навчального процесу;
- змінюється роль самого студента [4; С.139].

Ключовим у цьому разі стає пошук відповіді на питання про місце і роль філософії в цьому процесі.

Філософія виступає формотворчою основою світогляду. Якщо природничі науки керують виробництвом засобів людської діяльності, то філософія керує виробленням цілей цієї діяльності, допомагає усвідомити й обґрунтувати їх, вона покликана допомогти виявити себе і своє місце в такій величезній кількості інформації і знань, що отримує студент під час навчання в закладі вищої освіти, сприяє формуванню особистості.

Так, Сагатовський В.Н. зазначав, що філософія дає людині загальну орієнтацію у світі, допомагає їй знайти своє місце в ньому. Для цього вона, по-перше, допомагає кожній людині в її свідомості створити загальну картину світу й показати місце людини в космосі та місце кожної науки в системі людського знання загалом; по-друге, філософія розглядає загальну структуру суспільства й особистості, дає їхню принципovu схему; і, по-третє, філософія аналізує загальні закономірності ставлення людини до світу. Провідною метою викладання філософії можна вважати всебічне формування особистості, адже головна мета вищої школи спрямована на формування суспільства [4; С.140].

Особливості навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти потребують від викладача єдності педагогічних знань і педагогічної дії. А тому провідна мета методичної підготовки – не самі теоретичні знання як такі, а знання, що виступають інструментом побудови ефективної педагогічної взаємодії в різноманітних умовах, які постійно змінюються.

Теорія «озброєє спеціаліста надзвичайно потужним та ефективним знаряддям пізнання і виступає в сучасних умовах фактично на засадах найбільш ефективного інтелектуального інструмента виникнення протиріч, що постійно виникають на практиці. Долаючи їх, теорія розвивається і стає здатною до вирішення більш глибоких суперечностей» [2; С.8].

Зрозуміло, що сама по собі ерудованість не може бути показником високорозвинутого вміння, бо його рівень визначається не стільки обсягом знань, скільки глибиною проникнення людини в їхню сутність, а знань – у свідомість. Тому вони мають бути не лише закарбовані в пам'яті, а заглибитись у людину настільки, щоб стати структурним компонентом її особистості.

Якщо знання так і залишаться поверховими і неглибокими, то вони утворюють вміння такого ж поверхневого рівня і характеру. Чим глибше людина заглиблюється в знання, тим глибше вони проникають у неї. З одного боку, це сприяє формуванню нових умінь, а з іншого – такі знання вступають у взаємозв'язок із глибинними якістьми особистості, які наповнюють їх творчим змістом і розширюють, як говорив С.Л. Рубінштейн, діапазон нових можливостей людини, до засвоєння нових знань, їх застосування і творчого розвитку [2; С.16].

Для підвищення ефективності викладання філософії слід урахувувати такі моменти: по-перше, особливості розвитку студентів (пам'ять, кмітливість, винахідливість, пошуки власного Я, нерівноваженість, зміна пріоритетів, втрата цікавості до навчання, самовпевненість тощо); по-друге, вимоги сучасності до організації навчального процесу, а саме:

- навчання – це когнітивний процес, спрямований на розвиток мислення, критичної творчості;
- навчання – це співвідношення нової інформації з набутим досвідом;
- наявність психологічно комфортного середовища;
- організація навчання шляхом набуття власного досвіду;
- урахування своєрідності кожного студента (диверсетивність);
- навчання стає цікавим, коли студент реалізує в ньому свої потреби [4; С. 140].

Медицина і філософія найбільш зацікавлені в одному і тому ж питанні – людині. Медична сторона цього положення – ця сфера наукового світу, створена про людину і для людини буквально. Медицина розбирає людину по складових, від найбільших систем до найменших складових молекулярного рівня, структури геному. Після цього вона вивчає взаємодії всіх частин, взаємовплив. І всі рівні пізнання відбуваються виключно з емпіричного «благословення» об'єктивної реальності. Філософія ж, навпаки, не стільки займається розбиранням людини на складові, скільки інтерпретує її, намагається визначити головний смисл її існування, особливості взаємодії з іншими людьми тощо. Філософії не потрібен емпіричний досвід для того, щоб занурюватись у свої інтерпретації. Хоча вона активно використовує суб'єктивний життєвий досвід своїх авторів. Кількість філософських інтерпретацій сягає прямої пропорційності кількості інтерпретаторів-філософів. Щодо самої об'єктивної реальності, з якою активно працює медицина, – філософія все ще визначає, де межі об'єктивного існування [5; С.116].

Аби посилити мотивацію студентів, викладачеві необхідно акцентувати увагу на відповідних моментах, зокрема: необхідно викликати позитивну значущість предмета для себе, тобто розглядати предмет із проблемами; разом із тим орієнтуватися на сам предмет навчання і на пізнання (за законом Хілгарда, міцність запам'ятовування матеріалу залежить від способу відтворення матеріалу: те, що людина обговорює з іншими, вона запам'ятовує на 70 %, а те, що переживає сама чи реалізує в процесі активної діяльності, – на 90%); активно заохочувати студента шляхом створення посильних труднощів, звертати увагу на емоційність викладу матеріалу (використання жар-

тів, аналогій, прикладів із життя, власне ставлення чи ставлення науковців до проблеми, образність мови) і, на решті, один із найголовніших моментів – це використання інтерактивних методик під час проведення занять.

Серед найзагальніших видів інтерактивних методик є такі:

- синектика (спільна пошукова метафорична діяльність із використанням домислів, хибних ідей, гіпотез, персональних аналогій);
- дискусії;
- ситуаційні вправи і задачі;
- кейс-метод;
- робота над проєктами (інформаційні, дослідницькі, ігрові тощо.) [4; С. 142].

Отже, для того, щоб домогтись успішного засвоєння студентами основних компонентів змісту освіти в навчально-виховному процесі вищої школи, викладачу необхідно знати, що не всі знання стають базою, основою вмінь, а тільки ті, що становлять суб'єктивну цінність, мають характер висхідних теоретичних позицій, якими керується людина, діючи в тій чи іншій нестандартній ситуації. Такі теоретичні позиції неможливо нав'язати і вкласти в готовому вигляді у свідомість майбутнього фахівця у формі простого механічного перенесення – вони мають дозріти самостійно в результаті пошукової поведінки під керівництвом викладача [2; С.17].

Список використаної літератури

1. Дияк В.В. Особливості методики викладання філософії (прикладний та теоретичний аспекти) / В.В. Дияк, К.Ю.Тушко // Молодий вчений. – 2018. – №8(1). – С.123-127.
2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / В.В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. – 224 с.
3. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Г.М. Козлова. – Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2014. – 200 с.
4. Онищук О. До проблеми ефективності викладання філософії / Оксана Онищук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – №636: Філософські науки. – С.139-141.
5. Спиця Н.В. Проблеми викладання філософії у медичних ВНЗ: методологічний аспект пошуку консенсусу / Н.В. Спиця // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя, 2017. – Вип. 37. – С.112-119.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ІМПЛАНТОЛОГІЇ НА КАФЕДРІ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ З ІМПЛАНТОЛОГІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Добровольська О.В., Добровольський О.В., Дворник В.М., Кузь Г.М.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено питання організації навчального процесу з дентальної імплантології в різних аспектах, зокрема рівень компетентності, практичне застосування і можливості для подальшого розвитку в цьому напрямі. Обговорюється досвід викладання стоматологічної імплантології з урахуванням сучасних і проблемно-спрямованих вимог у системі додипломної освіти на кафедрі ортопедичної стоматології з імплантологією Української медичної стоматологічної академії.

Ключові слова: стоматологічна імплантологія, робоча програма, вдосконалення навчального процесу.

In the article the questions of organization of educational process of new discipline come into question "Dental implantology" taking into account modern multidisciplinary and problem-directed requirements. Experience of organization of teaching of object is described in the system of undergraduate education on the department of orthopaedic stomatology and implantology of the Ukrainian medical stomatological academy.

Keywords: dental implantology, working program, perfection of educational process.

Проблема чіткого визначення імплантології як окремої самостійної дисципліни, на наш погляд, ще далека від розв'язання і в наш час вона значно ускладнюється на тлі реформи системи освіти, яка відбувається в державі останніми роками.

Дентальна імплантологія є частиною сучасної вищої медичної освіти і клінічної практики. Незважаючи на це, час на її викладання в навчальному плані обмежений і залишається практично таким, як і 10 років тому.

Упровадження в 1980-х роках концепції остеointегрованих ендосальних імплантатів у стоматологію викликало зміни парадигми, яка вплинула майже на кожен аспект стоматологічної допомоги.

В останні три десятиріччя для усунення дефектів зубних рядів з успіхом використовують різні методи дентальної імплантації. Численні спостереження низки дослідників довели, що ефективність лікування пацієнтів з ортопедичними конструкціями з опорою на імплантати перевищує 90% [1,2]. Підтверджено також довготривале (від 15-20 до 40 років) функціонування імплантатів [3].

Ці показники вкрай важливі в ситуації, коли, за даними літератури, у 70% населення України спостерігається часткова і повна втрата зубів (Лабунець В.А., 1999), що потребує повноцінного ортопедичного лікування (Заблюцький Я.В., 2006). На нашу думку, пріоритети в програмі вищої школи мають урахувувати потребу населення в раціональному протезуванні.

Для оптимізації освіти необхідно розробити навчальні програми на базі тих знань, якими мали би володіти практикуючі стоматологи. Провідна мета програми відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики лікаря-стоматолога – забезпечення змісту навчального процесу, який дозволив би реалізувати реформу вищої медичної стоматологічної освіти в Україні на сучасному рівні з подальшим упровадженням дентальної імплантації в практи-